

**ธรรมนูญอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม
: แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณเชิงพื้นที่
Statute Khlong Lan District Kamphaeng Phet. On Natural
and Cultural Tourism : The area development guidelines for
the government budget support**

สุรศักดิ์ บุญเทียน

Surasak Buntian

โปรแกรมวิชาการพัฒนาลังคม

Program in Social Development

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Faculty of Humanities and Social Science

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับงบประมาณเชิงพื้นที่ให้สามารถตอบสนองทิศทางการพัฒนาจังหวัดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้ ข้อมูลคือหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอและท้องถิ่น กลุ่มภาควิชาการ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กลุ่มภาคประชาชน ได้แก่ เครือข่ายภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้บริหารหน่วยงานรัฐและหน่วยงานภาควิชาการหรือผู้ได้รับมอบหมายและแกนนำ

เครือข่ายในกลุ่มภาคประชาชน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ เวทีรับฟังความคิดเห็น เวทีประชาคม เวทีสาธารณะ วิเคราะห์ ข้อมูลห่วงโซ่คุณค่า ด้วยเทคนิคสังคมมิติ เทคนิคไตรสิกขา และเทคนิคการวิเคราะห์ การบูรณาการความร่วมมือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวน ร้อยละ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า สถานการณ์ การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชรได้ดำเนินการตามกรอบการทำงานระดับ ประเทศอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้ประเมินคุณภาพของแผนพัฒนาจังหวัดอยู่ในระดับ ดีมาก แต่มีข้อกังวลของผู้บริหารระดับจังหวัดซึ่งสอดคล้องกับข้อจำกัดของการทำแผน พัฒนาในพื้นที่ ในเรื่องการบูรณาการและคุณภาพของแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตำบลและอำเภอ เช่น การเสนอประเด็นปัญหาสาธารณะที่แท้จริงและความสอดคล้อง กับกรอบการพัฒนาจังหวัด ส่วนการพัฒนาได้กำหนดให้อำเภอลองลานเป็นพื้นที่ นวัตกรรม มีการจัดทำ “ธรรมนูญอำเภอลองลาน ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและ วัฒนธรรม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562” ให้เป็นข้อตกลงร่วมกันของทุกภาคส่วนนำมาใช้ เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตำบลและอำเภอ เพื่อรองรับ บประมาณจากรัฐบาล สรุปเป็นแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ ได้ 2 มิติ คือ 1. หลักคิด คือ การสานพลังบูรณาการร่วมกัน 2. หลักการ คือ SHIF – PDM ได้แก่ 1) การสานพลัง ความร่วมมือ 2) การสร้างสัมพันธ์ภาพ มิตรภาพระหว่างกัน 3) การบูรณาการการทำงาน ร่วมกัน 4) การเอื้ออำนวย หนุนเสริม สนับสนุนกันและกัน 5) การมีส่วนร่วมอย่างมี ความหมาย 6) การทำงานบนฐานข้อมูล ความรู้และการจัดการความรู้ และ 7) การสื่อสารกับสาธารณะ

คำสำคัญ : ธรรมนูญอำเภอ, การพัฒนาเชิงพื้นที่, การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม

Abstract

This study was the action research aimed to study the development situation and development approach for the government budget in the area. In order to respond the provincial development direction and conform the need of people in this area. To study in government sector were provincial authority district local, academic sector group was Kamphaeng Phet Rajabhat University and people sector were people's network and private business in Kamphaeng Phet province. The purposive sample were the administrators of government agencies and academic departments or assignee and network leaders in the public sector. The data was collected by deep interview, focus group, workshop, community forum, community comment and public community forum. Then analyze the data from value chain analysis technique, sociometry technique, threefold training technique and analyze the integration of cooperation. Analyze the quantitative data by descriptive statistics were amount, percentage and content analysis technique for qualitative data. The result found that the situation in the development plan of Kamphaeng Phet province has been implemented in strict accordance with the national framework. The evaluation of the quality of the provincial development plan at a very good level but there were concerns of provincial administrators which were in line with the limitations of the development plan in the area. In regard to the integration and quality of the local community development plan, sub-districts and districts. For example the proposing true public issues and alignment with provincial development frameworks lead to development has determined that Khlong Lan District is a navigate area. Has been prepared "The Statute Klong Lan District" On Natural and Cultural Tourism, Issue 1 2019. To be a mutual agreement of all sectors to be used as a framework for developing local community development plans, sub-districts and districts. To support the

budget from the government Summarized as a 2-dimensional spatial development approach as follows 1. Collaborate Approach concept 2. SHIF – PDM principles were 1) Synergy 2) Harmony 3) Integrate 4) facilitate 5) Participate 6) Data / Knowledge / knowledge Management 7) Media.

Keywords : The Statute District, Area development, Natural and Cultural Tourism

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินของไทย เน้นให้ราชการส่วนกลาง เช่น กระทรวง และกรมต่างๆ เป็นกลไกหลักสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งแต่ละกระทรวง กรม มีกระบวนการบริหารแตกต่างกันตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย มีข้อจำกัดในการบูรณาการ ทั้งแผนงานและงบประมาณของหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ดังจะเห็นได้ว่า โครงการพัฒนาต่างๆ ส่วนใหญ่ที่ถูกกำหนดจากส่วนกลาง มักจะขาดความเชื่อมโยงกับปัญหาในพื้นที่ โดยประชาชนที่เป็นเจ้าของปัญหาไม่ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ ในขณะที่ราชการส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน กลับมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้ ทำให้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนไม่ได้รับการแก้ไข แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขฉบับที่ 7 ปี 2550 ที่กำหนดให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด (มาตรา 53/1) โดยสามารถยื่นคำขอตั้งงบประมาณได้ (มาตรา 52) แล้วก็ตาม

จากงานวิจัยของ จีริกา นุตาลัยและคณะ (2552) เรื่อง “การพัฒนาระบบและกระบวนการจัดทำแผนจังหวัดบนพื้นฐานยุทธศาสตร์ข้อมูลและการมีส่วนร่วม”¹ และงานวิจัยของ สุจิตต์ คุณานกุลวงศ์และคณะ (2559) เรื่อง “การพัฒนาระบบการจัดทำข้อเสนอโครงการ การพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนการวางแผนจัดทำงบประมาณระดับ

¹ ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 7 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก ชัยนาท ยโสธร ชัยภูมิ อุบลราชธานี นครศรีธรรมราช และสตูล ได้เสนอแนะว่า ในด้านกลไกและกระบวนการสนับสนุนการวางแผน ควรมีการปรับปรุงโครงการอัตรากำลังของอำเภอและจังหวัด การเชื่อมโยงข้อมูลจากงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและผลผลิตในพื้นที่แต่ละจังหวัด การเชื่อมโยงข้าราชการที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการแผนจังหวัด แต่มีจิตอาสาและมีเจตนาดีที่จะทำประโยชน์ให้แก่จังหวัด เข้ามาร่วมศึกษาเรียนรู้กระบวนการวิจัย เป็นการส่งเสริมให้เกิด Think Tank Team ในการพัฒนาแผนจังหวัด ส่วนในด้านของเครื่องมือการจัดทำแผน พบว่า การใช้แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการวางแผนพัฒนาจังหวัด การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์จังหวัดและการวิเคราะห์ค่าของงบประมาณ รวมถึงการวิเคราะห์จุดอ่อนและข้อจำกัดของกระบวนการจัดทำแผนงบประมาณจังหวัดจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์จังหวัดกับส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น

จังหวัด ด้านทรัพยากรน้ำและเกษตร”² รวมถึง สุจริต คุณธนกุลวงศ์และคณะ (2561) ให้มุมมองในการวิจัยโครงการ “การพัฒนากลไกการสนับสนุนการวางแผนจัดทำงบประมาณด้านทรัพยากรน้ำและเกษตรโดยใช้ระบบสารสนเทศในการเชื่อมโยง”³ สะท้อนว่ากระบวนการทำแผนพัฒนาจังหวัด ที่รัฐมุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามหลักการบูรณาการ ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติและตามนโยบายรัฐบาลนั้น ไม่สามารถเป็นจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นได้ สืบเนื่องจากแผนงานและงบประมาณยังคงรวมศูนย์ที่หน่วยงานส่วนกลางหรือหน่วยภารกิจ (Function) โดยผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ได้รับรู้แผนงานโครงการและงบประมาณในแต่ละกระทรวง กรม จัดลงไปพัฒนาพื้นที่ในจังหวัด ทำให้ไม่สามารถบูรณาการเชื่อมโยงให้เป็นภาพรวมของทั้งพื้นที่ได้ นอกจากนี้ ระบบการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดยังขาดปัจจัยสนับสนุนให้แผนมีประสิทธิภาพ อาทิ ฐานข้อมูลที่เป็นระบบและเป็นจริง องค์ความรู้ และความต่อเนื่องของผู้บริหาร รวมไปถึงกระบวนการจัดทำงบประมาณที่ส่วนกลาง ไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ทำให้จังหวัดไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับพื้นที่ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

² งานวิจัยนี้ค้นพบว่ามีการใช้ข้อมูลและระบบสารสนเทศที่จำกัดในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด หน่วยงานในพื้นที่เน้นการดำเนินงานโครงการเป็นหลัก แม้ว่าในระดับจังหวัดจะมีความพยายามประสานกับหน่วยงานหลัก และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ก็มี ความแตกต่างกัน โดยมีข้อเสนอว่า ควรพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ โดยพิจารณาจุดแข็งและจุดอ่อนของพื้นที่ พิจารณาองค์ประกอบทั้งด้านความต้องการ (Demand) การจัดหา (Supply) การปรับปรุงระบบ การทำงาน การหาผู้ดำเนินการ และผู้สนับสนุน รวมทั้งต้องสร้างกลไกและกระบวนการให้เกิดการใช้ข้อมูล และสร้างการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องต่อเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานต่อไป

³ การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ ต้องอาศัยการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงาน โดยมี “ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)” เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงกิจกรรมการดำเนินงานในลักษณะตัวช่วยในการ “จัดชุดโครงการ” และต้องมีกระบวนการที่เชื่อมโยงความต้องการระดับพื้นที่กับวิสัยทัศน์จังหวัด โดยมี “อำเภอ” เป็นจุดเชื่อมต่อ และมีระบบสารสนเทศเป็นตัวสนับสนุน เพื่อให้เห็นภาพฉายของระดับจังหวัดกับระดับพื้นที่ การศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงของโครงการ/กิจกรรมในประเด็นที่จะขับเคลื่อน และชี้ให้เห็นบทบาทความสำคัญของกลไก กระบวนการ และข้อมูลในการวางแผนและจัดทำงบประมาณ เพียงแต่ยังขาดรูปธรรมของการจัดทำโครงการที่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่และผลักดันวิสัยทัศน์จังหวัด รวมไปถึงกระบวนการเชื่อมโยงโครงการ ที่มาจากต้องการระดับพื้นที่ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์จังหวัดโดยผ่านแผนพัฒนาจังหวัด และกระบวนการในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการนั้น

ในปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญ เรื่อง “การบริหารจัดการของจังหวัดที่มุ่งหวัง ผลสัมฤทธิ์โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based Approach)” ที่เสนอให้การปฏิรูป การบริหารราชการแผ่นดิน ต้องมีการปฏิรูประบบงบประมาณเชิงพื้นที่ มีการนำเสนอ ดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งนำไปสู่การปรับระบบงบประมาณให้กระจายลงสู่พื้นที่ จังหวัดและกลุ่มจังหวัดมากขึ้นในปี 2560 การปรับสัดส่วนโครงสร้างของงบประมาณ ที่จัดสรรให้จังหวัดมากขึ้น กล่าวได้ว่า เป็นโอกาสดีที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ ในจังหวัดให้บรรลุผล สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ตามความต้องการ ของประชาชนได้ อย่างไรก็ตาม การปรับโครงสร้างในเรื่องงบประมาณเป็นเพียงการ เริ่มต้น เพราะการทำแผนพัฒนาจังหวัดเพื่อรองรับงบประมาณเชิงพื้นที่ จำเป็นต้อง ปรับปรุงระบบสนับสนุนในส่วนที่เป็นจุดอ่อนอีกหลายด้าน เช่น กลไกและกระบวนการ ทำแผนเชิงพื้นที่ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน กระบวนการในการ เชื่อมโยงความต้องการของพื้นที่กับยุทธศาสตร์จังหวัด การมีระบบข้อมูลและความรู้ ที่จะมาช่วยยกระดับผลิตผลของชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ตลอดจนความร่วมมือและ การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนของจังหวัด ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและชุมชน

จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจกับแนวคิดการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งเพื่อรองรับ งบประมาณเชิงพื้นที่ ให้เกิดการบูรณาการและมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียอย่างมี ความหมาย โดยเลือกศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรซึ่งเป็นจังหวัดขนาดกลางที่ผู้บริหาร ของจังหวัดให้ความสำคัญกับทิศทางการพัฒนาดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้น ตอบคำถามสำคัญ คือ แนวทางที่ดีของการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับอำเภอเชื่อมโยง ไปถึงระดับตำบล และหมู่บ้านชุมชนให้สามารถตอบสนองทิศทางการพัฒนาของจังหวัด และสอดคล้องความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อเสนอกรอบแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับอำเภอในการจัดทำแผนและโครงการ พัฒนาที่มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และการเลือกประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนา ผลิตผลของพื้นที่หรือเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเรื่องอื่นๆ ของจังหวัด รวมทั้งสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การพัฒนาเชิงพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่ระดับอำเภอเชื่อมโยงสู่ตำบลและชุมชนเพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณเชิงพื้นที่ของรัฐบาล ที่สามารถตอบสนองทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่ในจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

1. ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ ประกอบด้วยหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอและท้องถิ่น กลุ่มภาควิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กลุ่มภาคประชาชน เครือข่ายภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ภาครัฐ คัดเลือกแบบเจาะจง ผู้บริหารหรือผู้ได้รับมอบหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร หัวหน้าสำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร พัฒนาการจังหวัดกำแพงเพชร ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด หัวหน้าหน่วยอุทยานแห่งชาติคลองลาน ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้นจำนวน 10 คน ในระดับอำเภอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของอำเภอคลองลาน ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอ (พชอ.) คณะกรรมการบริหารระดับอำเภอ (กบอ.) นายอำเภอคลองลาน หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาการอำเภอ ผู้กำกับการตำรวจภูธร เป็นต้น รวม 25 คน และในระดับท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลคลองลานพัฒนา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำไหล/ตำบลสีกาม/ตำบลโป่งน้ำร้อน และผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวแห่งละ 2 คน รวม 8 คน รวมถึง ผู้นำท้องที่ในระดับตำบล/หมู่บ้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน รวม 40 คน รวมภาครัฐทั้งสิ้น 73 คน ทั้งนี้ ผู้บริหารหน่วยงานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานถือเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลหรือควบคุมกำกับ และมีอำนาจสั่งการในการดำเนินงานต่างๆ จึงเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้

2.2 ภาควิชาการ เจาะจงผู้ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรให้ดำเนินการบริการวิชาการในเขตอำเภอคลองลาน จำนวน 3 คน ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับมอบหมายคือบุคคลลงไปปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้

2.3 ภาคประชาชน ได้แก่ เจาะจงแกนนำเครือข่ายต่างๆ ในเขตอำเภอคลองลาน จำนวน 10 คน และเครือข่ายภาคประชาชนในระดับจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 5 คน และแกนนำประชาชนในระดับตำบล 4 ตำบลๆ ละ 20 คน รวม 80 คน แกนนำเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน จำนวน 5 คน เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 5 คน รวมกลุ่มภาคประชาชนทั้งสิ้น 105 คน ทั้งนี้แกนนำเครือข่ายต่างๆ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกในเครือข่าย จึงเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้

3. เครื่องมือ

การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ เวทีรับฟังความคิดเห็น เวทีประชาคม เวทีสาธารณะ เทคนิคการระดมความคิดแบบมีส่วนร่วม (World Café) เทคนิควิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย ด้วยเทคนิคสังคมมิติ (Sociogram) เทคนิคไตรสิกขา (Tri- Sic-Ka) และเทคนิคการวิเคราะห์การบูรณาการความร่วมมือ (Synergy Characteristics) รวมถึงเอกสารต่างๆ ที่ภาคราชการจัดทำขึ้น เช่น แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขั้นศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาเพื่อรองรับงบประมาณเชิงพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร

4.1.1 เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด เพื่อประสานขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.2 นัดหมายและดำเนินการสัมภาษณ์ หัวหน้าส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คนและภาควิชาการ จำนวน 3 คน

4.1.3 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.1.4 สัมภาษณ์แกนนำภาคประชาชนในระดับตำบล จำนวน 48 คน
และจัดการสนทนากลุ่มแกนนำเครือข่ายในระดับอำเภอ จำนวน 25 คน

4.1.5 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนได้เสียในระดับอำเภอ 1 ครั้ง
รวม 100 คน

4.2 ขึ้นสังเคราะห์และและยกร่างจัดทำแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับ
งบประมาณเชิงพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร

4.2.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมด นำมาประมวล วิเคราะห์ และ
สังเคราะห์ ยกร่างแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่

4.2.2 จัดเวทีประชาคมระดับตำบลเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่าง
แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ 4 ครั้ง (ตำบลละ 1 ครั้งๆ ละ 50 คน) รวม 200 คน

4.2.3 จัดเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็นจาก คณะกรรมการพัฒนา
คุณภาพชีวิตอำเภอ และ ผู้เกี่ยวข้อง ต่อร่างแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ 1 ครั้ง รวม 60 คน

4.2.4 นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและสรุปเป็นแนวทาง
การพัฒนาเชิงพื้นที่

4.3 ขึ้นดำเนินการพัฒนาแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับงบประมาณเชิง
พื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร

4.3.1 จัดเวทีสาธารณะ 1 ครั้ง รวม 120 คน ประกาศใช้แนวทางการ
พัฒนาเพื่อรองรับงบประมาณเชิงพื้นที่อย่างเป็นทางการ

4.3.2 ลงนามข้อตกลงความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียในการนำแนวทาง
การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป 1 ครั้ง รวม 22 หน่วยงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวน ร้อยละ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตีความ การจำแนกชนิดหมวดหมู่วิเคราะห์ เปรียบเทียบ
ลักษณะข้อมูล การหาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์และขั้นตอนต่างๆ การหาค่า
อธิบาย การสังเคราะห์ และการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์การพัฒนาเชิงพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร

1.1 บริบททั่วไปของจังหวัดกำแพงเพชร

จังหวัดกำแพงเพชร หรือเมืองชากังราว เมืองประวัติศาสตร์ มีความเป็นมาไม่น้อยกว่า 700 ปี มีคำขวัญว่า “กรุพระเครื่อง เมืองคนแกร่ง ศิลาแลใหญ่ ถิ่นกล้วยไข่หวาน น้ำมันลานกระบือ เลื่องลือมรดกโลก” เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย และมีลุ่มน้ำปิงเป็นแม่น้ำที่สำคัญของจังหวัด แบ่งการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 78 ตำบล 956 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 22 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล 64 แห่ง มีประชากรทั้งสิ้น 730,516 คน จำนวนครัวเรือน 263,518 ครัวเรือน นอกจากนี้ ยังมีราษฎรชาวไทยภูเขาที่อาศัยกระจายอยู่ในพื้นที่ราบและอุทยานแห่งชาติ 6 แห่ง ได้แก่ แม่ั่วเย้า ลีซอ มูเซอ กระเหรี่ยงและลัวะ มีทุนและศักยภาพที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร (สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, 2559, หน้า 32-35) ได้แก่ 1) ทุนด้านภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศที่เชื่อมต่อภาคเกษตรกรรม 2) ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ 3) ทุนด้านเศรษฐกิจการเกษตร 4) ทุนด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และมรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร วัฒนธรรมประเพณี และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติคลองลาน เป็นต้น

1.2 แผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร ปิงบประมาณ พ.ศ. 2561-2564

สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, 2562, (หน้า 99 -101) ได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดโดยดำเนินการตามนโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเชื่อมโยงยุทธศาสตร์การพัฒนากับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ นโยบายรัฐบาลและแผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 และประเทศไทย 4.0 ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนยุทธศาสตร์รายสาขาเฉพาะด้าน ยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนโดมิเนียม ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ได้ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงนโยบายระดับชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนโดมิเนียมเพื่อตอบสนองศักยภาพ

และความต้องการของประชาชนในพื้นที่และเป้าหมายในระดับชาติที่ได้กำหนดไว้ และ
ได้กำหนดตำแหน่งการพัฒนาจังหวัด (Positioning) ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นดัง
ต่อไปนี้ (1) แหล่งผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย (2) แหล่งผลิตพืชพลังงาน
ทดแทน และ (3) การท่องเที่ยวมรดกโลก

1.3 ข้อคิดเห็นของผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดทำแผนพัฒนา
จังหวัดและการพัฒนาเชิงพื้นที่⁴

จังหวัดกำแพงเพชรได้รับการประเมินการพิจารณาคุณภาพแผนพัฒนา
จังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ ร้อยละ 90 อยู่ในระดับดีมาก (ในระดับจังหวัด
ภาคเหนือมี 2 จังหวัด คือ กำแพงเพชรและนครสวรรค์) (สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร,
2560, หน้า 72) สะท้อนถึงคุณภาพของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดได้เป็น
อย่างดี ทั้งนี้จังหวัดกำแพงเพชรได้ให้ความสำคัญและดำเนินการตามกรอบทิศทาง
ที่ระดับชาติได้วางไว้ ทั้งในเชิงระบบ กลไกและกระบวนการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์พัฒนาภาคและกลุ่ม
จังหวัดมาเป็นกรอบในการดำเนินการอย่างจริงจัง และที่สำคัญหวังผลให้ตอบสนอง
ต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยรอบอย่างแท้จริง ทั้งนี้ในภาพรวม
ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องได้สะท้อนข้อคิดเห็นและข้อห่วงกังวลที่สำคัญ ใน 2 ประการ คือ
1) การบูรณาการจัดทำแผนการพัฒนาจังหวัดให้เกิดขึ้นจริงในทุกระดับ (One plan)⁵
2) คุณภาพของกระบวนการทำแผนในระดับหมู่บ้านชุมชนและตำบลซึ่งเป็นต้นทาง
ที่สำคัญของการนำเสนอปัญหาและความต้องการ ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม
และการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะข้อคิดเห็นที่แตกต่างอย่างมี
ความหมาย ทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการพัฒนาเชิงพื้นที่

⁴ สรุปข้อคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ รองผู้ว่าราชการ
จังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด และผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด
และคณะกรรมการ กบจ. (ผู้แทนภาคประชาชน)

⁵ ในที่นี้ หมายถึง ผู้เกี่ยวข้องอยากเห็นภาพ การวางเป้าหมายร่วมและเกิดการวางแผนที่ทุกภาคส่วนมาวางแผน
ร่วมกันอย่างจริงจัง เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันในประเด็นนั้นๆ แต่ในทางปฏิบัติอาจแยกกันทำตามภารกิจ
แต่ต้องยึดเป้าหมายร่วมกันไว้ หรือบางกิจกรรมอาจสามารถดำเนินการร่วมกันได้

1.4 วิเคราะห์กระบวนการจัดทำแผนและบูรณาการพัฒนาเชิงพื้นที่

กระบวนการจัดทำแผนได้เริ่มต้นจากแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน นำเข้าสู่แผนพัฒนาตำบล อำเภอและจังหวัด จะเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่นและ คาดหวังให้เกิดการบูรณาการแผนร่วมกัน เป็นกระบวนการเสนอปัญหาและความ ต้องการจากเบื้องล่างขึ้นมาในมิติของหลักการแล้วจึงหัดกำแพงเพชรสามารถดำเนิน กระบวนการได้เป็นอย่างดีเป็นไปตามกรอบทิศทางที่ส่วนกลางได้กำหนดไว้ แต่ในทาง ปฏิบัติมีข้อมูลจากผู้ปฏิบัติการในพื้นที่สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการทำแผนพัฒนา ในระดับชุมชนมีข้อจำกัดในเชิงคุณภาพอยู่พอสมควร กล่าวคือ ปัญหาและความ ต้องการของชุมชนยังไม่ชัดเจน บางกรณีการเสนอประเด็นปัญหาและความต้องการเป็น เรื่องของกลุ่ม องค์กร ไม่ใช่ประเด็นสาธารณะ และการเลือกหยิบประเด็นสาธารณะ ควรเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและสามารถส่งผลกระทบต่อพัฒนา เรื่องอื่นๆ ได้ และยังพบว่าการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ยังขาดการนำข้อมูลสำคัญ มาประกอบการพิจารณาอย่างจริงจัง ข้อมูลบางส่วนไม่สะท้อนความเป็นจริงเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งมาจากข้อจำกัดด้านศักยภาพของกลไกการบูรณาการ/การประสานแผนพัฒนา ในระดับต่างๆ โดยเฉพาะกลไกระดับหมู่บ้านชุมชน ชุมชนได้สะท้อนว่า ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนในระดับหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านมี ข้อจำกัดมากพอสมควร ในด้านองค์ความรู้เทคนิค กระบวนการ เครื่องมือที่ช่วยให้การ สะท้อนปัญหาและความต้องการของชาวบ้านที่ชัดเจนขึ้น เช่น การทำแผนชีวิตชุมชน หรือ ทำธรรมนูญชุมชน นอกจากนี้ ยังพบว่าปัญหาด้านความสอดคล้องของประเด็น การพัฒนาในระดับชุมชนท้องถิ่นกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดกำแพงเพชรอยู่ พอสมควร

โดยสรุปสถานการณ์การพัฒนาเชิงพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร ได้ให้ ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นขึ้นมาจนถึง ระดับจังหวัด จำเป็นต้องมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ในขณะที่ การพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาระดับชุมชนท้องถิ่นมีข้อจำกัด ในหลายด้าน สอดรับกับข้อห่วงกังวลของผู้บริหารระดับจังหวัด ในเรื่องการบูรณาการ และคุณภาพของแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตำบลและอำเภอ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ

การสนับสนุนงบประมาณและปฏิบัติการตามแผนงานในการพัฒนาเชิงพื้นที่และ
อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สามารถตอบสนองทิศทางการพัฒนา ของจังหวัดและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

2.1 ประเด็นสาระณะที่มีผลต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่

จังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
แห่งหนึ่ง มีอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากองค์การ
ศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้ขึ้นทะเบียน
เป็นมรดกโลก นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม
จากสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่ามีการขยายตัวเพิ่ม
ขึ้นทุกๆ ปี ทั้งด้านจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ มีแนวโน้มที่ดี (กรมการท่องเที่ยว
อ้างอิงใน จังหวัดกำแพงเพชร, 2559, หน้า 49-50) ประกอบกับทิศทางการพัฒนาจังหวัด
ในทัศนะของคณะผู้บริหารของจังหวัดกำแพงเพชร ได้สะท้อนถึงการให้ความสำคัญ
ต่อเรื่องนี้ในเชิงสนับสนุนไว้ว่า “เราไม่ได้เก่งเรื่องการท่องเที่ยว แต่กำแพงเพชรมีทุน
หลายอย่างที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวไม่แพ้จังหวัดอื่นๆ ในเขตภาคเหนือตอนล่าง
น่าจะเป็นโอกาสและความท้าทายของพวกเราว่าจะใช้ประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวนี้
เป็นจุดขายสร้างรายได้ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับจังหวัดได้และต้องทำอย่างต่อเนื่อง”
(ผู้บริหารจังหวัดกำแพงเพชร, สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2561) จึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็น
ทิศทางเชิงนโยบายที่ผู้บริหารของจังหวัดและผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ หรืออาจกล่าว
ได้ว่า โอกาสในเชิงนโยบาย (Policy Windows) เรื่องการท่องเที่ยวได้ถูกเปิดขึ้นแล้ว
ภาพรวมของจังหวัดมีกลไกคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร
ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งขึ้น และในพื้นที่มีเครือข่ายชุมชนด้านหนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนได้พัฒนาขึ้น และมีเครือข่ายสมาชิก
สุขภาพ และศูนย์ประสานงานองค์กรประชาสังคมจังหวัดกำแพงเพชร (ศปจ.กพ.)
ที่จะเข้ามาขับเคลื่อนเรื่องนี้

นอกจากนี้ ในเขตอำเภอคลองลานจังหวัดกำแพงเพชร มีการจัดเวที
ประชุมแกนนำชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มตัวแทนชาวบ้าน เครือข่ายองค์กรชุมชน
เครือข่ายสมัชชาสุขภาพ เครือข่ายสวัสดิการชุมชน เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์
ในเขตอ.คลองลาน องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำไหล อ.คลองลาน และเทศบาล
ตำบลคลองลานพัฒนา พัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ฯ มีแนวคิด
คล้ายคลึงกันว่า “ประเด็นที่ควรขับเคลื่อนในปัจจุบันนี้ คือ เรื่อง “การท่องเที่ยว
เชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม” เพราะเป็นประเด็น “คานจัด”⁶ และอำเภอคลองลาน มีทุน
และศักยภาพที่เหมาะสมมากที่สุดในปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2561,
หน้า 7) ในภาพรวมประเด็น “การท่องเที่ยว” จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาเชิง
พื้นที่

2.2 ความเชื่อมโยงของประเด็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม
กับแผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชรและกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ สู่การกำหนดให้อำเภอ
คลองลานเป็นพื้นที่นำร่อง

จากการวิเคราะห์ต้นทุนสำคัญ ทำให้เห็นว่าจังหวัดกำแพงเพชรมีจุดแข็ง
ด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดมากมาย และจากบริบทและเงื่อนไขทางธรรมชาติ
วัฒนธรรมประเพณีที่เหมาะสม การท่องเที่ยวยังเป็นเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน
เศรษฐกิจของภาคเหนือและจังหวัดกำแพงเพชรมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
ทุกปี⁷ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อ้างถึงใน สำนักงาน
จังหวัดกำแพงเพชร, 2559, หน้า 42) จังหวัดกำแพงเพชรจึงได้กำหนดตำแหน่งการ

⁶ ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความหมายไว้ว่า เป็นเรื่องที่ทำได้ประโยชน์ในหลายๆ ด้าน เป็นเรื่องเย็นๆ ที่ใครๆ
ก็อยากเข้ามาร่วม สอดรับกับนโยบายของจังหวัด กลุ่มจังหวัดและภาค การหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ
อย่างเต็มที่ และการจะเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวจะช่วยสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ศิลปะ
วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนากลุ่มคนต่างๆ ผู้สูงอายุ เด็กเยาวชน ฯลฯ รวมถึง
การพัฒนาเรื่องสุขอนามัย อาหารปลอดภัย ความสะอาด การจัดการขยะไปพร้อมกัน เป็นต้น

⁷ พบว่าด้านเศรษฐกิจภาพรวมดี มีรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) เป็นลำดับที่ 2 ของภาคเหนือ
ลำดับที่ 21 ของประเทศไทย มีอัตราการขยายตัว GPP เฉลี่ย 5 ปี +10.3%

พัฒนาจังหวัด (Positioning) ที่ให้ความสำคัญ กับประเด็นการท่องเที่ยวมรดกโลกและได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “แหล่งผลิต แปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย ฐานผลิตพืชพลังงานทดแทนและเมืองท่องเที่ยวมรดกโลก” กำหนดพันธกิจด้านการท่องเที่ยวไว้โดยการส่งเสริมและบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยว โดยได้วางยุทธศาสตร์ตามแผนปฏิบัติการจังหวัดกำแพงเพชร ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกและแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ⁸ ในส่วนแผนพัฒนาภาคเหนือ ให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างเสริมมูลค่าสูง โดยการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยแบ่งการพัฒนาภูมิภาการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชรไว้ ในกลุ่มท่องเที่ยวมรดกโลก ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชร พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และพัฒนาระดับการท่องเที่ยวคุณภาพในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ รวมถึงพัฒนาศูนย์กลางการผลิตและธุรกิจด้านอาหารสินค้าให้เหมาะสม (สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, 2562, หน้า 63) ในขณะที่ภาคประชาชนได้เสนอให้“การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม”เป็นประเด็นสาธารณะที่สำคัญ และเสนอให้ “อำเภอคลองลาน” ซึ่งมีทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงชุมชนท้องถิ่นมีความพร้อมและมีความเป็นไปได้สูงที่จะประสบความสำเร็จเป็นพื้นที่นำร่องทั้งหมดจึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นทิศทางการพัฒนาในเชิงพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร ที่สะท้อนถึงความต้องการของประชาชน ประกอบกับบริบทของจังหวัดกำแพงเพชรที่เอื้ออำนวยสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารจังหวัด และยังสอดคล้องกับสถานการณ์เงื่อนไขทิศทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ของภาคเหนือ ที่ถ้อยระดับลงสู่จังหวัดกำแพงเพชร ส่งผลให้การหยิบยกการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม

⁸ เน้นการบูรณะแหล่งท่องเที่ยวเดิมและค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสถานประกอบการด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวมรดกโลก และการพัฒนาการตลาดเชิงรุก นอกจากนี้ยังได้มีโครงการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพทางหลวงเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและมรดกโลก และขยายถนนเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวห้วยขาแข้ง กับอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร มีเส้นทางผ่านอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

นำสู่การท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก เป็นประเด็นสาธารณะที่เหมาะสมในการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Common Issue) โดยเลือกอำเภอคลองลาน เป็นพื้นที่นำร่องเพื่อใช้จุดแข็งและสร้างโอกาสให้กับชุมชนท้องถิ่นได้พัฒนา นำไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2.3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม อำเภอคลองลาน

จากข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าวข้างต้น จังหวัดกำแพงเพชร ได้จัดทำห่วงโซ่คุณค่า ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกและแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ข้อเสนอของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน ได้แก่ แกนนำเครือข่ายชุมชน ภาคธุรกิจเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตอำเภอคลองลาน และ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอคลองลาน (พชอ.) ได้สะท้อนสถานการณ์ปัจจุบันเรื่องการท่องเที่ยวในเขตอำเภอคลองลาน มีข้อสรุปร่วมกันที่เป็นสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.3.1 ภาพอนาคต ภาพฝันที่ชุมชนอยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยว ปี 2565

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีระบบสนับสนุนการท่องเที่ยว สาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต การสื่อสาร ความปลอดภัยได้มาตรฐาน ฯลฯ อย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมของดีในชุมชนหรือศักยภาพของชุมชนนำมาสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และมีการประสานความร่วมมือขับเคลื่อนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

2.3.2 สิ่งดี ของดี เรื่องดี กิจกรรมดี หรือศักยภาพของชุมชนในเขตอำเภอ คลองลานที่สำคัญ

ตารางที่ 1 แสดง ข้อดี สิ่งดี กิจกรรมดี หรือศักยภาพของชุมชนที่สนับสนุนการ
ท่องเที่ยว อ.คลองลาน

ข้อดี สิ่งดี เรื่องดี คืออะไร ศักยภาพ ของชุมชน	จะนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้อย่างไร	ใครควรทำ
1. สิ่งที่มีธรรมชาติสร้างสรรค์ น้ำตก คลองลาน น้ำตกคลองน้ำไหล ช่องเย็น น้ำตกเต่าดำ ถ้ำแสงเพชร แก่งเกาะร้อย 2. วัฒนธรรม/ประเพณีชนเผ่า 6 ชนเผ่า เช่น ม้ง: งานปีใหม่ กินข้าวใหม่ เมียน: ตรุษจีน ปากกอยอ ลีซู: ตรุษจีน ลาหู่: กินข้าวใหม่ ลัว: ปีใหม่ ไทยทรง ดำ: สงกรานต์ วัฒนธรรมชาวเหนือ รดน้ำดำหัว สะลอล ซอซึ้ง ก๋วยสลาก (สลากภัต) วัฒนธรรม อีสาน บุญบั้งไฟ 3. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ อ่างเก็บน้ำ คลองน้ำไหล เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่พิภโยมเสตย์/ริสอรัท ร้านอาหาร ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ตีมีด จักสาน ถักตะกร้า ทอผ้า แหล่งเรียนรู้ พลังงานทดแทน แก้วชนเหล็ก ทอพรม เช็ดเท้า เป็นต้น) สวนเกษตรผสมผสาน แหล่งเรียนรู้คุณภาพชีวิต (งาน สวัสดิการชุมชน ศูนย์ผู้สูงอายุ) ชมรม ผู้สูงอายุกลองยาว (บ้านใหม่ธงชัย บ้านแปลงสี) แหล่งเรียนรู้ด้านเกษตร อินทรีย์ (บ้านใหม่ลำปาง) และบ้านโคก หนองนาโมเดล	1. สิ่งที่มีธรรมชาติสร้างสรรค์ สามารถส่งเสริมทำเป็นท่อง เที่ยวธรรมชาติได้ มีการ บริหารจัดการ บังคับ/ปฏิบัติ ใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัด การสร้างจิตสำนึกให้นัก ท่องเที่ยว รักษาความสะอาด มีการประชาสัมพันธ์ สร้างจุด เด่นเอกลักษณ์ มีไกด์นำเที่ยว (มัคคุเทศก์) แผนที่เชื่อมโยง 2. วัฒนธรรม ศูนย์พิพิธภัณฑ ชนเผ่า ควรมีการจัดแสดงของ ชนเผ่า มีสินค้าชนเผ่า ผ้าพื้น เมือง อาหารชนเผ่า จำหน่าย สินค้า OTOP ของชนเผ่า เพิ่ม รายได้ชุมชน สร้างปฏิทินท่อง เที่ยวของชุมชนได้ โปรแกรม ท่องเที่ยว แผนที่เดินดิน 3. สิ่งที่มีมนุษย์สร้าง ประชาสัมพันธ์ สร้างสื่อส่ง เสริมการท่องเที่ยว มีป้ายบอก ทาง ให้ชุมชนจัดการบริหาร กันเอง ให้ภาคประชาชนเข้า มามีส่วนร่วม พัฒนาคุณภาพ สินค้า หาแหล่งตลาดสินค้า	หน่วยงานรับผิดชอบ สำคัญ อุทยาน แห่งชาติ ป่าแม่ ศูนย์พัฒนารัฐ พื้นที่สูง การท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ จังหวัด/ท้องถิ่น/ท้องที่ หน่วยงานเกษตร กรมชลประทาน ประมงอำเภอ ตำรวจ สถานศึกษา วัด ชุมชน/ ประชาชน เจ้าของพื้นที่ สาธารณสุข กรม ทรัพยากร ข้อสำคัญคือ รัฐและ ประชาชนต้องร่วมมือ กัน (บูรณาการ)

2.3.3 ข้อห่วงกังวล ที่อาจเป็นอุปสรรคการพัฒนาการท่องเที่ยวของ อำเภอคลองลาน

ตารางที่ 2 แสดงข้อห่วงกังวลของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว อ.คลองลาน

ข้อห่วงกังวลคืออะไร	แนวทางแก้ไขควรทำอย่างไร	ใครควรทำ
1. ข้อกฎหมายของอุทยานที่บางกรณีขัดกับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว 2. กระบวนการบริหารจัดการ 3. ประชาสัมพันธ์ 4. งบประมาณ 5. การรวมตัวของประชาชน 6. การตลาด 7. ศูนย์บริการการท่องเที่ยว (ชุมชน)	1. บูรณาการร่วมกับอุทยานป่าไม้ 2. อบรมให้ความรู้/ศึกษาดูงาน 3. ให้มีกลุ่มประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง/ตั้งศูนย์บริการท่องเที่ยวชุมชน 4. ภาครัฐสนับสนุนกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน 5. สร้างความเข้มแข็ง และสนับสนุนอาชีพ 6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีแหล่งการตลาด 7. จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่	1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอุทยานแห่งชาติคลองลาน / กรมป่าไม้/อบต./อบจ./ที่ว่าการอำเภอ/สำนักงานจังหวัด - หน่วยงานภาครัฐและเอกชน 2. สำนักงานจังหวัด/อบ.ท/เกษตรกร/พัฒนาชุมชน 3. การท่องเที่ยวกีฬา/พัฒนาชุมชน/ประชาสัมพันธ์/สถาบันการศึกษา 4. ชุมชนในหมู่บ้าน 5. ก.ก.ท/อ.บ.ท/พัฒนาชุมชน/สำนักงานจังหวัด/ภาคเอกชน (ทัวร์) 6. ท่องเที่ยวและกีฬา/พัฒนาชุมชน/การส่งเสริมงบประมาณ/กรมชลประทาน/อ.บ.ต/อ.บ.จ/เทศบาล/สำนักงานจังหวัด

คุณค่า (Value Chain)

จังหวัดกำแพงเพชร

คลองน้ำไหล เทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา พัฒนาชุมชนอำเภอคลองลาน ท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัดกำแพงเพชรสาขาอำเภอคลองลาน อุทยานแห่งชาติคลองลาน เป็นต้น กลุ่มที่เป็นภาคียุทธศาสตร์¹⁰ ได้แก่ หอการค้าจังหวัด สมาคมหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกำแพงเพชร อบจ.กำแพงเพชร สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรมและที่พักจังหวัดกำแพงเพชร กรมทางหลวง/ทางหลวงชนบท (จังหวัด)

2.4.3 การประเมินเชิงวิเคราะห์การดำเนินงานการท่องเที่ยวของอำเภอคลองลาน ด้วยเทคนิคไตรสิกขา (Tri- Sic-Ka)

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินปัจจัยที่ผลต่อการดำเนินงานประเด็นการท่องเที่ยวอำเภอคลองลาน

ประเด็นการประเมิน	ผลการประเมิน/วิเคราะห์	คะแนนเต็ม 5
1.กำหนดประเด็นร่วม (Common Issue)	การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นประเด็นที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพการพัฒนา และแผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร ทำให้หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญร่วมกัน แต่ยังพบสถานการณ์การขับเคลื่อนแบบต่างคนต่างทำตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน	3
2.การทำความรู้จักระบบที่เกี่ยวข้องร่วมกัน (Systems)	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นการท่องเที่ยวชุมชนส่วนใหญ่ มีความเข้าใจในห่วงโซ่คุณค่าของการท่องเที่ยวร่วมกัน และเห็นประโยชน์ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานที่เอื้อหรือสนับสนุนกันมากขึ้น และมีความพร้อมที่จะทำงานร่วมกันในอนาคต	3

¹⁰ ในที่ประชุมให้ความหมายว่า ผู้ที่มีบทบาทในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ที่จะทำให้การดำเนินการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ หรือเป็นผู้มีส่วนช่วยให้ภาคีหลักดำเนินงานได้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ประเด็นการประเมิน	ผลการประเมิน/วิเคราะห์	คะแนนเต็ม 5
3.การทำความรู้จักกับ ผู้มีส่วนได้เสียร่วมกัน (Stakeholders)	การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders Analysis) มีภาคีพัฒนาที่หลากหลาย แต่ยังไม่มีการ จำแนกภาคีหลักและภาคีเชิงยุทธศาสตร์ไม่มีการ แบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน	2
4.การกำหนดข้อมูล ที่จำเป็นสำหรับการ การปฏิบัติงาน (Information)	มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการท่องเที่ยวในชุมชน ที่อยู่กับหน่วยงานหลักระดับท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล หรือในระดับอำเภอที่สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอ และแต่มีการเชื่อมโยงข้อมูลกันน้อยในระดับ อำเภอ จะมีการเชื่อมข้อมูลกันเฉพาะกิจเป็นครั้งๆ	2
5.บริบท/สิ่งแวดล้อม รอบด้านที่เกี่ยวข้อง (Context)	มีบริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และ สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและมีการใช้ เงื่อนไขในบริบทต่างๆ นำมาให้เกิดประโยชน์	4
6.การแสวงหา ความร่วมมือ (Cooperation)	เริ่มมีภาคีการพัฒนาในระดับจังหวัดเข้ามาร่วมดำเนิน การและสนับสนุนหลายภาคส่วน เช่น ภาครัฐ/อปท. องค์กรที่มีภารกิจเฉพาะ (อพท., พอช. ทพท., สนง. การท่องเที่ยวและกีฬา) ภาคเอกชน (หอการค้า, ชมรม การท่องเที่ยว) ภาควิชาการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร) และภาคประชาสังคม ทำให้ประเด็น การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีโอกาสได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนา แต่ยังขาดการสานพลังในการทำงานร่วมกันอย่างเป็น รูปธรรม	4
7.การสื่อสารเพื่อการ รับรู้, เข้าใจ, ยอมรับ, ร่วมมือและสนับสนุน (Communication)	การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว ยังจำกัดอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง และ ชุมชนที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยว ยังขาดการสื่อสารในภาพรวมให้ภายในอำเภอ สามารถเห็นทิศทางการพัฒนาไปด้วยกัน	3

ประเด็นการประเมิน	ผลการประเมิน/วิเคราะห์	คะแนนเต็ม 5
8.การเกื้อกูลพึ่งพา ทั้งในส่วนกลางและ ภูมิภาค (ทรัพยากร ร่วมและเครื่องมือร่วม) (Interdependency)	การเชื่อมโยงการทำงาน โดยจังหวัดเลยได้รับการวาง ตำแหน่งการพัฒนา(Positioning) จากทั้งระดับเหนือ กลุ่มจังหวัด และพัฒนาระบบการทำงานที่เกื้อกูล ภายในจังหวัดและพื้นที่ชุมชน แต่ภาพของการ บูรณาการทรัพยากรและการพัฒนาเครื่องมือ ในการทำงานร่วมกันไม่ชัดเจน	2
9.การเชื่อมโยงระบบ แนวตั้งและแนวนอน (Synchronization)	มีการประเมินสถานการณ์และความต้องการ (Situation and Need Assessment) แผนชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานตามภารกิจ (Function) แผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด	4
10.การจัดการความรู้ (Knowledge Management)	มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการสนับสนุนของ พัฒนาชุมชนอำเภอ และมหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร แต่มีการขยายแหล่งเรียนรู้อย่างช้าๆ แต่ไม่เป็นระบบเนื่องจากยังไม่มีทิศทางรวมในภาพ รวมของอำเภอ	3
11.การประเมินผล (Assessment)	มีการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลในเชิง กิจกรรมตามแผนงานโครงการโดยหน่วยงานที่ดำเนิน การเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังไม่พบระบบการประเมินผล ที่เกิดขึ้นตามมาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน	3

ในภาพรวมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของอำเภอคลองลาน สามารถ
ทำได้ดีในระดับหนึ่งกลุ่ม 4 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 27.2 แต่ยังมีประเด็นที่สมควร
ต้องพิจารณาให้ความสำคัญโดยเฉพาะกลุ่มที่ได้คะแนน 2 และ 3 ที่คิดเป็น ร้อยละ 72.8
ในการวางแผนและดำเนินการต่อไป

2.4.4 การวิเคราะห์การสานพลังบูรณาการความร่วมมือในการ
ขับเคลื่อนการท่องเที่ยว อำเภอคลองลาน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์การบูรณาการ
ความร่วมมือ (Synergy Characteristics) (พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ, 2561 หน้า 8)

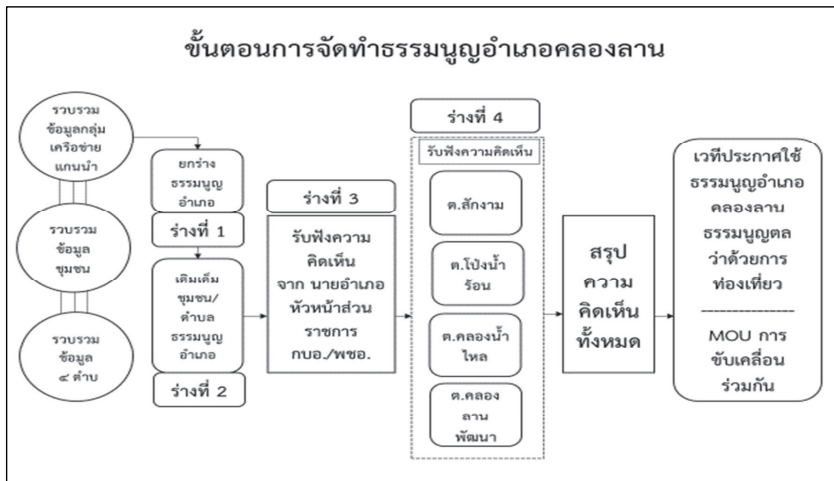
ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์การสานพลัง/บูรณาการความร่วมมือ ในการขับเคลื่อน การท่องเที่ยว อำเภอคลองลาน

การสานพลัง/บูรณาการความร่วมมือ	คะแนน (5)
1. ความเชื่อใจ ความไว้วางใจ (Trust)	3
2. จิตวิญญาณ จิตอาสา (Spirit)	3
3. การคิดร่วมกัน (Thinking together)	2
4. สนทนาสนทนากัน (Dialogue)	4
5. การเรียนรู้ (Learning)	2
6. คุณค่า (Value)	3

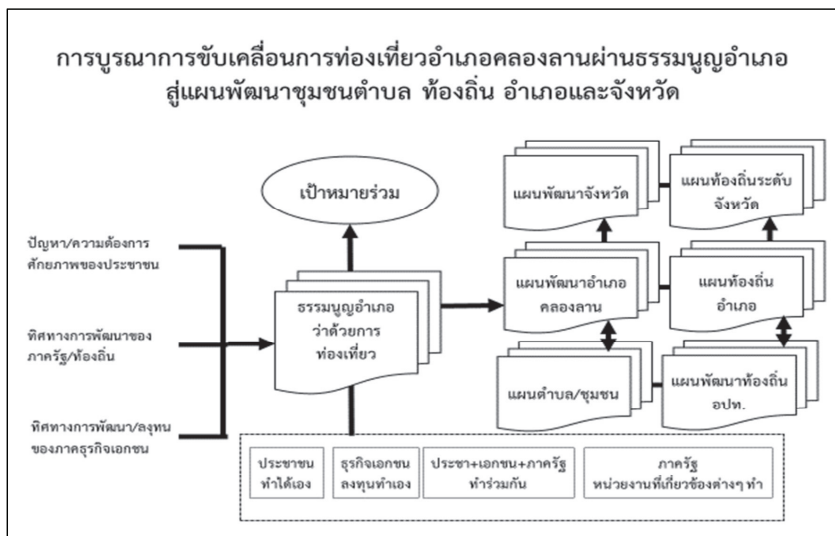
โดยภาพรวม การขับเคลื่อนในลักษณะของการสานพลังบูรณาการความร่วมมือยังเกิดขึ้นน้อยในมิติของการคิดและการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงความไว้วางใจ การมีจิตอาสา และการคิดเชิงคุณค่า มีข้อสังเกตว่าสอดคล้องกับข้อห่วงกังวลของผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดที่สะท้อนเรื่อง การบูรณาการที่ยังไม่ค่อยเกิดขึ้นมากเท่าที่ควร และสอดคล้องกับการวิเคราะห์ของไตรสิกขาในประเด็น การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การกำหนดข้อมูลที่เป็นและการทำงาน เกื้อกูลการทำงานร่วมกัน ซึ่งข้อมูลที่ออกมา มีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน จึงเป็นจุดที่น่าสนใจในการวางแผนการพัฒนาต่อไป

2.5 การพัฒนาเชิงพื้นที่

จากการวิเคราะห์การจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอคลองลาน ผู้เกี่ยวข้องได้มีข้อสรุปให้จัดทำ ทิศทาง ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของอำเภอคลองลาน โดยใช้คำว่า “ธรรมณูอำเภอคลองลาน ว่าด้วย การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม” เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาโดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและเสนอแผนงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ และใช้เป็นกรอบทิศทางให้แก่ระดับตำบลในเขตอำเภอคลองลานได้ใช้เป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพื้นที่ตนเอง ทั้งนี้ ได้ตั้งคณะทำงานขึ้นมา 1 คณะ มีองค์ประกอบของทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้แทนของชุมชน ผู้แทนของท้องถิ่น ผู้แทนขององค์กรรัฐ และผู้แทนของภาคธุรกิจเอกชน และผู้แทนของภาควิชาการ ได้ร่วมกันออกแบบและวางแผนการทำงาน ดังนี้

ภาพที่ 2 : แสดงขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญอำเภอคลองลาน
ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม

ภาพที่ 3 : แสดงการบูรณาการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอำเภอคลองลาน
ผ่านธรรมนูญ อำเภอคลองลาน

คณะทำงานได้ดำเนินการตามขั้นตอนการทำงานที่วางตามภาพที่ 2 ไว้จนสามารถจัดทำธรรมนูญอำเภอคลองลาน ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562¹¹

เสร็จสิ้น มีสาระสำคัญ ได้แก่ หมวดที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 2 การปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวหมวดที่ 3 การค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมหมวดที่ 4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภาคธุรกิจบริการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน หมวดที่ 5 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อเพิ่มบริการการท่องเที่ยวหมวดที่ 6 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับการท่องเที่ยว หมวดที่ 7 พัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์และบทเฉพาะกาล และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินอย่างเนื่อง ในวันที่ 4 ตุลาคม 2562 นายอำเภอคลองลาน ได้ประกาศใช้ธรรมนูญอำเภอคลองลานอย่างเป็นทางการ และมีการลงนามข้อตกลงความร่วมมือกับกลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมี รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร มาเป็นสักขีพยาน ในการนำสาระของธรรมนูญอำเภอคลองลานไปขับเคลื่อนให้เข้าสู่ระบบแผนพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น ตำบล อำเภอและจังหวัดต่อไปในอนาคต ตามแผนภาพที่ 3

2.6 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณเชิงพื้นที่

จากการวิเคราะห์การพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาในระดับชุมชนท้องถิ่น ตำบลและอำเภอ สามารถสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาเชิงพื้นที่ ในเชิงหลักคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ โดยแบ่งได้เป็น 2 มิติ คือ มิติที่ 1 หลักคิด ให้ความสำคัญกับการสานพลังบูรณาการร่วมกัน (Collaborate Approach) เป็นการเชื่อมประสานทิศทางการพัฒนาประเทศของภาครัฐกับปัญหาความต้องการและศักยภาพของชุมชนให้มาบรรจบกันและมิติที่ 2 หลักการ ควรพิจารณาองค์ประกอบสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในการ

¹¹ เป็นธรรมนูญอำเภอ ฉบับแรกของจังหวัดกำแพงเพชร

ขับเคลื่อน สรุปเป็นคำกล่าวได้ว่า SHIF – PDM ได้แก่ 1) การสานพลังความร่วมมือ (Synergy) 2) การสร้างสัมพันธ์ภาพ มิตรภาพระหว่างกัน (Harmony) 3) การบูรณาการการทำงานร่วมกัน (Integrate) 4) การเอื้ออำนวย หนุนเสริม สนับสนุนกันและกัน (Facilitate) 5) การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (Participate) 6) การทำงานบนฐานข้อมูล ความรู้และการจัดการความรู้ (Data / Knowledge / knowledge Management) 7) การสื่อสารกับสาธารณะ (Media) ทั้งนี้ ในส่วนของแนวทางการปฏิบัติในพื้นที่ (หลักทำ) ได้นำเสนอไว้ในส่วนของข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

สรุป และอภิปรายผล

สถานการณ์การพัฒนาเชิงพื้นที่ ภายใต้บริบทของจังหวัดกำแพงเพชรที่มีต้นทุนและศักยภาพในเชิงพื้นที่ 4 ด้านหลัก กล่าวคือ 1) ทุนด้านภูมิศาสตร์ภูมิประเทศที่เอื้อต่อภาคเกษตรกรรม 2) ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ 3) ทุนด้านเศรษฐกิจ พืชเศรษฐกิจ 4) ทุนด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และมรดกโลก รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และต้นทุนที่กล่าวมาส่งผลต่อการวางแผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร ในปี 2561-2564 โดยได้จัดวางทิศทางการพัฒนา (Position) ไว้ที่ 1) แหล่งผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย 2) แหล่งผลิตพืชพลังงานทดแทน 3) การท่องเที่ยวมรดกโลก และได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “แหล่งผลิต แปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย ฐานผลิตพืชพลังงานทดแทน และเมืองท่องเที่ยวมรดกโลก” โดยให้ความสำคัญกับสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ที่พบโดยการสะท้อนผ่านการประชุมผู้เกี่ยวข้อง และข้อมูลต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐเป็นสำคัญ ทั้งนี้ หากวิเคราะห์ในมิติของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด พบว่า จังหวัดกำแพงเพชรมีการดำเนินการตามกรอบทิศทางของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือและกลุ่มจังหวัด จนได้รับการประเมินคุณภาพของแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดของภาคเหนือ อยู่ในระดับดีมาก แต่หากพิจารณาถึงรายละเอียดของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ภายใต้ความมุ่งหวังให้สามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในเชิงพื้นที่ได้

อย่างสอดคล้องและมากนักน้อยเพียงใดนั้น จากการศึกษาครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่สำคัญเชิงรายละเอียดในส่วนของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนที่เปรียบเสมือนต้นทางที่สำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ พบข้อจำกัดอยู่พอสมควร เช่น กระบวนการจัดทำแผนของชุมชน ทั้งในมิติของผู้เข้าร่วมการหยิบยกประเด็น คุณภาพข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณา รวมถึงเครื่องมือที่จะนำมาช่วยในการสะท้อนปัญหาและความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อห่วงกังวลของผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดที่มองว่า การบูรณาการจัดทำแผนการพัฒนาจังหวัดให้เกิดขึ้นจริงในทุกระดับและกระบวนการทำแผนในระดับหมู่บ้านชุมชนยังขาดคุณภาพในการปฏิบัติจริง จึงเป็นภาพสะท้อนถึงโจทย์สำคัญในการหยิบยกข้อเท็จจริงเหล่านี้ นำมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในการศึกษาครั้งนี้ หวังผลให้เกิดแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้สามารถตอบสนองทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและสอดคล้องความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้บริบทของจังหวัดกำแพงเพชร มีข้อสรุปของแกนนำชุมชนและหน่วยงานเกี่ยวข้อง ในการหยิบยกประเด็น “การท่องเที่ยว” เป็นประเด็นหลักและได้เลือก“อำเภอคลองลาน”เป็นพื้นที่นำร่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุจิต คุณธนกุลวงศ์และคณะ พบว่า“อำเภอ” คือจุดเชื่อมต่อที่สำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ (สุจิต คุณธนกุลวงศ์และคณะ, 2561) อยู่ภายใต้เหตุผลที่ว่า 1) สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ ภาค ภูมิภาคและจังหวัด 2) ผู้บริหารของจังหวัดกำแพงเพชรให้ความสำคัญและสนับสนุน 3) การท่องเที่ยวเป็นประเด็นคานจัด ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ เช่น การสร้างอาชีพ/รายได้ การพัฒนาเกษตรปลอดสารพิษ อาหารปลอดภัย การจัดการสิ่งแวดล้อม/ขยะ เป็นต้น 4) อำเภอคลองลานมีทุนด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมเอื้อต่อการพัฒนา 5) ชุมชน/ท้องถิ่น มีความพร้อม มีโอกาสและความเป็นไปได้ในความสำเร็จ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตอำเภอคลองลานเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถตอบโจทย์การตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนในทิศทางการพัฒนาจังหวัด/ภาค/ประเทศ มีการจัดเวทีระดม

ความคิดผู้เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน ได้แก่ แกนนำเครือข่ายชุมชน ภาคธุรกิจเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตอำเภอลองลาน และได้เล็งเห็นความสำคัญของ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอลองลาน (พชอ)¹² ให้มาเป็นกลไกสำคัญ ในการหนุนเสริมการพัฒนาแผนระดับอำเภอ เสริมเติมจากกลไกปกติ และได้ใช้เครื่องมือสำคัญที่หลากหลาย เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์และภาพพึงประสงค์ใช้เทคนิค การระดมความคิดแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานใช้เทคนิค การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียใช้เทคนิคสังคมมิติ การวิเคราะห์ ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการขับเคลื่อนใช้เทคนิคไตรสิกขา และการวิเคราะห์การสาน พลังได้ประยุกต์ใช้เทคนิคการสานพลังความร่วมมือ และการหาข้อสรุปข้อมูลที่พบผ่าน การตัดสินใจร่วมกัน แล้วนำมาयर่างและเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นอย่างหลากหลาย จนได้มติร่วมกัน ในการกำหนดทิศทางหรือกรอบแนวทางการพัฒนาที่ทุกฝ่ายยอมรับ และให้ความสำคัญกับความร่วมมือและบูรณาการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการ จัดทำกรอบทิศทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของอำเภอลองลาน เรียกว่า “ธรรมนูญ อำเภอลองลาน ว่าด้วย การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562” มีสาระสำคัญที่เป็นข้อตกลงร่วมกันของประชาคมชาวอำเภอลองลานและหน่วยงาน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับต่างๆ ส่งเสริม สนับสนุนและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในเขตอำเภอลองลาน จังหวัด กำแพงเพชร ให้เป็นที่รู้จัก สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นผ่านภาพ พึ่งประสงค์ร่วมว่า “สานพลัง บูรณาการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง ยั่งยืน”และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและการผลักดันไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงมีการประกาศใช้และลงนามข้อตกลงความร่วมมือกับกลุ่ม เครือข่าย หน่วยงานที่ เกี่ยวเข้าสู่กระบวนการพัฒนาในเชิงพื้นที่ต่อไป ทั้งนี้ แนวทางในการพัฒนาในเชิงพื้นที่ ในด้านการสานพลังบูรณาการร่วมกัน จึงเป็นหลักคิดที่ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องให้ ความสำคัญและนำมาปฏิบัติร่วมกัน รวมถึงการนำหลักคิดที่สำคัญ ได้แก่ สานพลัง ความร่วมมือ สร้างสัมพันธ์ภาพ ทำงานแบบบูรณาการบนฐานข้อมูลความรู้และ

¹² กลไกใหม่ในระดับอำเภอ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการเชื่อมประสานและบูรณาการการสร้างสุขภาวะในระดับอำเภอ

การจัดการความรู้ สนับสนุนกันและกัน มีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย และสื่อสาร
กับสาธารณะ นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ต่อไป

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า “ธรรมนูญอำเภอคลองลาน ว่าด้วยการท่องเที่ยว
เชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม”จะเป็นเครื่องมือช่วยหนุนเสริมกระบวนการจัดทำแผน
พัฒนาเชิงพื้นที่ จึงเป็นภาพสะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาในเชิงพื้นที่เพื่อรองรับ
การสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล ให้สามารถตอบสนองความต้องการของพื้นที่
(Demand) และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัด (Supply) ได้ แต่ในทางปฏิบัติ
ยังมีความท้าทายผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในมิติของการขับเคลื่อนต่อ โดยการนำสาระ
ของ “ธรรมนูญอำเภอคลองลาน” ที่เปรียบเสมือนกรอบทิศทางในระดับอำเภอแปลงไปสู่
แผนงานโครงการในระดับชุมชนท้องถิ่นและตำบล ผ่านระบบกลไกงบประมาณปกติ
ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผลักดันให้เกิดการปฏิบัติจริงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอต่อหน่วยงานและกลไกที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ และจังหวัด

1.1 ควรให้ความสำคัญกับหลักคิดการสานพลังความร่วมมือ (Collaborate Approach) นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สนับสนุนและเน้นการทำงานเชิงยุทธศาสตร์
มากกว่าการปฏิบัติการ เช่น การวางกรอบทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
และวัฒนธรรม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จนเกิด “ธรรมนูญอำเภอ
คลองลาน ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม” ซึ่งเปรียบเสมือน นโยบาย
สาธารณะของชุมชน และในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอหรือตำบล

1.2 ควรให้ความสำคัญกับหลักการ SHIF – PDM นำมาใช้เพื่อสนับสนุน
กระบวนการพัฒนาเพื่อรองรับงบประมาณเชิงพื้นที่ได้อย่างมีคุณภาพ

1.3 พัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถแปลงสาระต่างๆ ในธรรมนูญอำเภอ
คลองลานเข้าสู่กระบวนการทำแผนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมศักยภาพ
ด้านการเขียนแผนงานโครงการและด้านการใช้เครื่องมือเทคนิคเชิงวิชาการต่างๆ เช่น
เทคนิคไตรสิกขา เทคนิคการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า เทคนิคการวิเคราะห์การสานพลัง

บูรณาการ เป็นต้น รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัย ฯลฯ
เข้ามาหนุนเสริมในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ท้องถิ่น แผนตำบล และแผนอำเภอ

1.4 สนับสนุนให้ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอ (พชอ.) เข้ามา
หนุนเสริม เชื่อมประสานปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตำบลและอำเภอ
และทิศทางการพัฒนาของจังหวัดในระบบและกระบวนการจัดทำพัฒนาแผนพัฒนา
จังหวัด

2. ข้อเสนอต่อกลุ่มองค์กรเครือข่าย หน่วยงานระดับตำบล หมู่บ้านชุมชน

2.1 ควรให้ความสำคัญกับการนำสาระต่างๆ ในธรรมนูญอำเภอคลองลาน
ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม มาขับเคลื่อนผ่านช่องทางต่างๆ
ที่เหมาะสม เช่น ผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น หรือ แผนพัฒนาตำบล
เพื่อรองรับงบประมาณต่างๆ ที่สนับสนุนตามระบบของรัฐบาล นอกจากนี้ หากบางประเด็น
กลุ่มองค์กร เครือข่ายสามารถดำเนินการได้เอง อาจพิจารณาดำเนินการได้ตาม
ความเหมาะสมโดยไม่ต้องรบบงบประมาณจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

2.2 ควรกำหนดทิศทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามวิถีของชุมชนเอง ผ่านการ
สร้างภาพอนาคตที่ชุมชนอยากเป็นอยากเห็นร่วมกัน เป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนา
ตามแนวทางวิถีที่เหมาะสมกับของชุมชนเอง เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน
ของชุมชน อาจใช้เครื่องมือธรรมนูญชุมชน มาประยุกต์ได้ เช่น การจัดทำธรรมนูญชุมชน
ว่าด้วยการท่องเที่ยวในแบบฉบับของชุมชนที่สอดคล้องกับธรรมนูญอำเภอคลองลานฯ

2.3 พัฒนาศักยภาพให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กลุ่มบุคคลที่จะเข้าไป
จัดทำแผนในชุมชนและเสริมศักยภาพพลไกที่เลี้ยงชุมชนให้เข้มแข็งในเชิงองค์ความรู้
และเทคนิควิธีการกระบวนการทำแผน อาจเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมหรือสอดคล้อง
กับสถานการณ์และความต้องการ เช่น การไปศึกษาดูงาน การเรียนรู้ข้ามพื้นที่ หรือ
การฝึกอบรม เป็นต้น

2.4 ควรวางแผนและออกแบบกระบวนการจัดทำแผนชุมชน/แผนพัฒนา
หมู่บ้านที่เหมาะสม อาจนำเทคนิคเชิงวิชาการต่างๆ เช่น เทคนิคไตรสิกขา เทคนิค
การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า เทคนิคการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย เทคนิคการวิเคราะห์

การสานพลังบูรณาการมาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ อาจประสานงานกับหน่วยวิชาการที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาสนับสนุนตามความจำเป็นและเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษา การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของอำเภอคลองลาน และผลกระทบที่เกิดขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ปี 2562 ภายใต้โครงการวิจัยการพัฒนาตัวแบบสนับสนุนการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาพื้นที่ระดับจังหวัด เพื่อรองรับงบประมาณเชิงพื้นที่ กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

เอกสารอ้างอิง

- จิริกา นุตาลัย และคณะ. (2552). *การพัฒนาระบบและกระบวนการจัดทำแผนจังหวัดบนพื้นฐานยุทธศาสตร์ข้อมูลและการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จังหวัดกำแพงเพชร. สำนักงานจังหวัด. (2559). *แผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. 2561-2564*. กำแพงเพชร: สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร.
- จังหวัดกำแพงเพชร. สำนักงานจังหวัด. (2560). *เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ การทบทวนแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561-2564 ฉบับทบทวนใหม่ (รอบปี 2562)*. กำแพงเพชร: สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร.
- จังหวัดกำแพงเพชร. สำนักงานจังหวัด. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร (พ.ศ. 2561 – 2564) ฉบับทบทวน*. กำแพงเพชร: สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร.
- พงศ์เทพ สุธีรัฐดี. (2561). *ระบบติดตามประเมินผล การดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพ เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เครือข่ายนักประเมินผลงานสร้างเสริมสุขภาพภาคเหนือ*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. การพัฒนาสังคม. โปรแกรมวิชา. (2561). เอกสาร
สรุปการประชุมระดมความคิด สรุปวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความ
ต้องการของชุมชนอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สุรศักดิ์ บุญเทียน. (2561). การรวบรวมข้อมูล : เครื่องมือเพื่อการติดตามประเมินผล
งานสร้างเสริมสุขภาพ เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เครือข่ายนัก
ประเมินผลงานสร้างเสริมสุขภาพภาคเหนือ. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์.

สุจิต คณฺณกุลวงศ์ และคณะ. (2559). การพัฒนาการจัดทำข้อเสนอโครงการการ
พัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนการวางแผนจัดทำงบประมาณระดับจังหวัด
ด้านทรัพยากรน้ำและเกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุจิต คณฺณกุลวงศ์ และคณะ. (2561). การพัฒนากลไกการสนับสนุนการวางแผนจัด
ทำงบประมาณด้านทรัพยากรน้ำและเกษตรโดยใช้ระบบสารสนเทศในการ
เชื่อมโยง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สัมภาษณ์

ไพโรจน์ แก้วแดง. การท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร [สัมภาษณ์]. รองผู้ว่าราชการจังหวัด
กำแพงเพชร; 16 ธันวาคม 2561.